

Mali črnogorski stražnik.

j, malo je malo takih junakov, kakeršen je bil naš mali črnogorski stražnik, o katerem vam hočem povedati, otroci ljubi. Zatorej poslušajte me:

Bilo je za junaške borbe hrabrih Črnogorcev in Hercegovincev s Turki 1876. in 1877. leta. Nekega lepega jutra meseca majnika stopala je počasi majhna četa po samotnej stezi proti sovražnikovemu ležišču, pazno se ozirajoč na vse strani. Četico sta vodila častnik in podčastnik. Vsakdo se je molče in nepremično oziral, pričakovaje, da se zdajci izza grmovja ali mej drevjem zablesté sovražnikove puške. Takó dospó h kmetjskej hiši, katero obkrožujejo visokorasli jéseni. Pred hišo stoji deček kakih dvanajst let in si iz mladike urezuje paličico. Iz hišnega okna visi široka črnogorska zastava; v hiši ni nikogar. Ko ugleda ubožni deček častnike, vrže paličico iz rok in se odkrije. Lep deček je, velikih črnih očíj, neustrašnega pogleda, dolgih črnih lās in opravljen po črnogorski. — Kaj delaš? — vpraša ga častnik — zakaj nisi pobegnil s svojo rodbino?

— Jaz nimam rodbine — odvrne mu deček — sirota sem. Vsakomur delam po nekoliko. Ostal sem, da bi videl boj.

— Ali si videl, da bi bili šli sovražniki tu mimo?

— Nè, vže dva dni nikogar! — Častnik se zamisli, skoči raz konja, gré v hišo in spleza na streho. Ali prenizka je, nikamor se ne vidi po okolici. — Na drevó bode treba splezati — reče častnik, vrnivši se. — Prav pred skednjem se dviga visoki, tenki jésen in ziblje svoj vrh v sinjej višavi. Častnik se zopet zamisli, pogleduje sedaj drevó, sedaj vojake, drugega za drugim. Naposled vpraša dečka: Ali dobro vidiš v daljavo?

— Jaz? — Vrabca razločujem miljo daleč.

— Ali bi mogel splezati na vrh tega drevesa?

— Za pol minute sem góri.

— Ali bi mogel povedati, kar bi videl ondù: ali se vidijo na ónej strani Turki, ali se svetijo puške in handžarji, ali se vidi kaj dima?

— Zakaj bi ne mogel?

— In kaj zahtevaš zató?

— Kaj zahtevam? — reče deček in se nasmehne. — Kaj neki! Ali nisem tudi jaz Črnogorec?

— Dobro torej. Pojdi!

— Samó opanke naj sežujem.

Sezuje se, vrže kapo v travo in objame jesénovo deblo.

— A bodi previden! zakliče častnik in poseže za njim, kakor bi ga hotel zadržati. Neka slutnja ga obide. Deček se obrne in ga pogleda s svojimi lepimi očmi.

— Nič, nič — pravi častnik — le pojdi! — Deček pleza kakor maček. — Vi glejte še dalje! — ukaže častnik vojakom.

Hipoma je deček na vrhu mej vejevjem, objemajoč deblo z nogama, v solnei pa se blesté svetlo njegovi črni lasjé. Častnik ga komaj zapazi, toli majhen je tam gôri.

— Prav daleč poglej! — kliče mu častnik. Deček izpustí deblo z desno roko in si pokrije oči, da bi mu solnee ne sijalo vánje.

— Kaj vidiš? — vpraša častnik. Deček nagne glavo in zakroživši roko pred usti v nekakšen legát, odvrne: — Dva možá na konjih.

— Kakó daleč?

— Pol milje.

— Ali jahata dalje?

— Ustavila sta se.

— Kaj še vidiš? — vpraša častnik za nekaj časa — na desnej stráni!

— Tam, blizu óne cerkve se nekaj béli mej drevjem, skoro da so puške!

— Ali vidiš ljudi?

— Bajè so skriti. — Zdajci zazvižga krogla visoko gôri v zraku in odleti daleč tjà za hišo.

— Dôli, deček! — zakričí častnik — videli so te. Dovôlj vem. Le hitro dôli!

— Ne bojim se! — reče deček.

— Dôli . . . — ponoví častnik — no, kaj si še videl?

— Na levej stráni?

— Na levej!

Deček se obrne na levo stran, ali sedàj zazvižga druga krogla, ostreje in močnejše od prve. Deček se strese.

— Za Bóga — zakliče deček nizzdolu — saj so jo res pomérili náme! — Krogla mu je šla tik glave.

— Dôli! — kričí častnik jezno.

— Takòj grem — odvrne deček — drevó me varuje, ne bojte se! Na levej stráni, hočete vedeti?

— Dôli pojdi! — kričí častnik.

Na levej — kliče deček, obrnivši se z životom na óno stran — tam, kjer stoji kapelica, vidim . . .

Tretji preteči zvižg zazvení po zraku in hipoma je deček na tleh. Prime se debla — ali samó za hip — potem pade z glavo naprej in razprostrtih rok na tla.

— Za Bóga! — zakliče častnik in skoči k njemu.

Potoček kivi curljá dečku iz leve prsne strani. Častnik priskoči z dvema vojakoma. Odpnè mu srajco. Krogla mu je prodrla leva pluča.

— Mrtev je! — vzdihne častnik.

— Nè, še živi! — odvrne podčastnik. — Oj, ubogo dete, hrabri naš junaček! — vzdihuje častnik. — Pogum! pogum! — Ali v tem da ga osrčuje in mu polaga rutico na rano, zasteklé dečku oči, in glavica se povési: mrtev je! — Častnik prebledí. Nekaj trenutkov ga gleda nepremično, potem ga zravná na travi, vstane in ga zopet gleda. Gledata ga tudi podčastnik in vojak; drugi so obrnjeni k sovražniku. — Ubogo dete! — ponoví častnik — ubogi, vrlí deček! — Stopi k hiši, vzame zastavo in jo razgrne po malem mrtveci, pustivši mu obraz razkrit.

Podčastnik položi opanke, kapo, nož in palico poleg njega. Vsi molčé nekaj časa; nató reče častnik: — Poslali bodemo ambulancijo pónj; umrl jê kakor vojak, naj ga tudi pokopljejo vojaki. Nató se novič obrne k njemu, dvigne roko v poljubek malemu junaku ter ukaže: — Na konje! — In četa otide.

Nekaj kasneje se je izkazala malemu mrtvecu poslednja vojaška čast. O solnčnem zatonu se je raznesla vest o dečkovaj smrti vže mej vsemi vojaki. — Steza, poleg katere se je vil majhen potok, vodila je le nekoliko korakov od hiše.

Ko prvi mimogredoči častniki ugledajo pod jésenom mrlička, pokritega z zastavo, pozdravljajo ga s sabljami; jeden utrga kraj potoka dve cvetici in ju vrže nánj. Takó storé vsi vojaki. Za nekoliko hipov je deček pokrit s cveticami in dohajajoči častniki in vojaki ga pozdravljajo: — Vrlo, mali Črnogorec! — Z Bogom, deček! — Živel junak! — Sladko spavaj! — Nek častnik vrže častno svojo svetinjo nánj, drug ga gré poljubit. Neprestano se vsipljejo cvetice na bôsi nogi, okrvavljene prsi, črnkasto glavico. On pa spí v travi, zavít v zastavo, bledega, skoro nasmihajočega se obrazca — ubogi deček, kakor da čuje te pozdrave in se veselí, da je dal življenje za domovino svojo!

(Iz knjige „Sree“ spisal Edmondo de Amicis, posl. Janja Miklavčič.)

Mladi piskrovezec.

(Iz knjižice: „Mučenky“, spisal V. Kosmák; posl. —è.)

Modri mleč¹⁾, kakor da bi padel z nebeškega obzorja, zatrepetal je na svojem stebelcu ob cesti. — Zakaj? Od strnišča je potegnil prvi mrzli veter in z češplje, pod katero je cvetel mleč, padel je prvi suhi list. Prestrašil se je tihi, potrpežljivi cvetek, ta skromni beráček ob cesti, razžalostil se, ker se vže približuje zima z mrazom in jadam — in zatrepetal je na svojem stebelcu.

Solnce se je približevalo k poldnevu, sijalo in grelo je, ali otožno. — Kam je izginila njegova vzpomladanska žarkost, njegov prerajajoči plamen, kam njegov ogenj? Oni ogenj, ki je vzbujal ptičice na petje in vsako cvetico k cvetju? — Ej, cvetě še na tisoče cvetic, vender vsaka gleda žalostno, kakor ljudjé pri postelji umirajočega! Tu ali tam poje ptiček, vender njegov glas se glasi kakor tožba in zlato solnčece se sveti še le kakor kaka svečica.

Strah leti po vsem svetu in njegovo belo ogrinjalce leti za njim. Ljudje pripovedujejo, da je to babje leto, vender ljudjé ne vedó ničesar: to je ogrinjalce strahú.

Po prašnej cesti je korakal mlad piskrovezec. Bil je bos, a mesto ozkih, volnenih hlač je imel stare bregéše²⁾. Zakrpano suknjico vrgel si je preko rame.

¹⁾ Potrošnik ali cikorija; Cichorie oder Wegwarte; Cichórium Intybus.

²⁾ široke, platnene hlače.